

**Анета П. Атанасова: Резюмета на публикациите, представени за участие в конкурса
Aneta P. Atanasova: Abstracts of the reviewed publications**

Монография:

MONOGRAPH:

- 1. Атанасова, А. (2018). Диагностика и оценка на разстройства от аутистичния спектър. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, ISBN: 978-954-07-4444-5, 469 с.**

Резюме:

Монографията на гл. ас. д-р Анета Атанасова е забележително успешен, закономерен резултат от дългогодишните научни търсения и психологическата практика на авторката с деца и младежи с разстройство от аутистичния спектър. Анализите и обобщенията в този научен труд са основани на 293 информационни източника. Професионално заинтересованият читател би могъл да получи от текста необходимата навременна и коректна научна информация, която е интерпретирана и интегрирана в хармонична смислова цялост на базата на широк кръг от теоретични, диагностични, методични, терапевтични и чисто практически аспекти, включително и професионален опит. Този труд представлява ценен компендиум от налични в областта знания, диагностичен инструментариум, емпирични изследвания и терапевтични практики.

- 1. Atanasova, A. (2018). Diagnostic and Assessment of Autism Spectrum Disorders. Sofia: St. Kliment Ohridski University Press, ISBN: 978-954-07-4444-5, 469 p.**

Abstract:

Ch. Assist. Prof. Dr. Aneta Atanasova's monograph is an extremely successful natural result of the author's long scientific research and psychological practice with children and adolescents with Autistic spectrum disorder. The analyses and conclusions in this scientific work are based on 293 informational sources. A reader with a professional interest could retrieve from the text the necessary timely and accurate scientific information, which is interpreted and integrated into a harmonic, meaningful entity based on a wide range of theoretical, diagnostic, methodological, therapeutic, and purely practical aspects, including her professional experience. This work is a valuable compendium of the existing body of knowledge, diagnostic instrumentarium, empirical research, and therapeutic practice in the field.

Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор":

- 2. Атанасова, А. (2006). Специфични нарушения на способността за учене. Дислексия и други специфични нарушения в начална училищна възраст. Изд. “Изток – Запад”, С., ISBN-10: 954-321-208-2; ISBN-13: 978-954-321-208-8, 195 с.**

Резюме:

Темата на този труд е изключително актуална. В разработката е анализиран голям масив от информация в чуждестранната и нашата литература, обобщен е натрупаният опит в теоретичното изследване и упражняваните практики за превенция и интервенция в областта специфични нарушения на способността за учене. Проведените собствени емпирични изследвания имат за резултат: 1) разработване на инструмент за скрининг на специфичните нарушения на способността за учене; 2) разработване на програма за ранна идентификация на това нарушение и специализирана алтернативна програма за обучение. Тези два продукта биха били полезни за широк кръг от специалисти – психолози, педагози, логопеди, медици, учители, а и от родителите на деца с това нарушение на развитието.

- 2. Atanasova, A. (2006). Specific Learning Disabilities. Dyslexia and Other Specific Learning Disorders in Elementary School. Sofia: Iztok-Zapad Press, ISBN-10: 954-321-208-2; ISBN-13: 978-954-321-208-8, 195 p.**

Abstract:

This work's subject is very topical. It contains an analysis of a huge amount of information from the foreign and local literature, the accumulated experience summarized in the theoretical research, and the applied prevention and intervention practices in the work with specific learning disabilities. The conducted individual empirical studies resulted in: 1) the development of an screening instrument for specific learning disabilities; 2) the development of a program for the disabilities' early identification and a specialized alternative educational program. These two products would be useful for a wide range of specialists – psychologists, pedagogues, speech therapists, medical workers, teachers, and the parents of those children with specific learning disabilities.

Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация

- 3. Атанасова, А. (2018). Роля на психолога в приобщаващото образование. Педагогика, 90, 8, ISSN: 0861-3982, 1052-1066, с. 1052-1066.**

Резюме:

Приобщаващото образование в България си проправя път като държавна политика, подкрепена от съответните нормативни документи, вече около две десетилетия. Въпреки че не е новост, темата продължава да е актуална, значима и дискуссионна. Преходът от интеграция към приобщаване се случва в нормативната база и все още бавно се налага в

съзнанието на хората и в практиките на ниво детска градина и училище. Пълноценното разбиране и реалното осъществяване на приобщаващи практики е процес, който има нуждата да бъде подкрепен от професионалната общност на психолозите. Психолозите все още неуверено пристъпват, участват и налагат своята компетентност в областта на приобщаването. Ролите на психолозите са многопосочни и сложни. Този текст концептуализира и поставя основните дейности, роли и компетентности, които трябва да притежават психолозите, ангажирани в процеса на приобщаващо образование.

3. Atanasova, A. (2018). The Roles of the Psychologist in Inclusive Education. Pedagogy, 90, 8, ISSN: 0861-3982, 1052-1066, p. 1052-1066.

Abstract:

Inclusive education in Bulgaria has been making its way as a national policy, supported by the corresponding normative documentation, for around two decades already. Despite not being a novelty, the topic continues to be current, significant, and controversial. The transition from integration to inclusion occurred normatively and is still slowly making its way into people's minds and the school and kindergartens practices. The complete understanding and implementation of inclusive practices is a process that needs to be supported by the professional psychological community. Psychologists still proceed, participate, and apply their competence on the subject of inclusivity with uncertainty. Their roles are multidirectional and complex. This text conceptualizes and lays the foundations for the activities, roles, and competencies required for the psychologists involved in the inclusive education process.

Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове

- 1. Ханчева, К., Атанасова, А., Стайкова, С. (2022). Самоназоваване и назоваване: как хората с аутизъм говорят за себе си и как ги описват техните близки. Психично здраве, бр. 2 (8), ISSN: 2738-7550, с. 27-41.**

Резюме:

Темата за подходящия език, с който се говори за уязвими групи хора, присъства широко в общественото пространство и в научната литература в световен мащаб. Значима тенденция в коректното използване на езика в областта на аутизма е да се поставя човекът преди диагнозата (People-first language). В същото време, много често сред хората от аутистичната общност се поддържа тезата, че аутизмът е неделима част от тяхната индивидуалност и предпочитат използването на език, който поставя диагнозата като част от идентичността (Identity-First Language). Статията представя данни от качествено проспективно психологично изследване, използващо методологията на интерпретативния феноменологичен анализ. Представени са данни от изследването на четири лица с

аутистично разстройство: трима мъже и една жена, на възраст от 18 до 43 г. Изследователите анализират различни аспекти на езика, използван, за да се опише и да бъде описан човекът с аутизъм. Резултатите се дискутират както от гледна точка на възможностите за обогатяване на разбирането за преживяванията на аутистичния човек и неговите близки, така и в перспективата на това как да бъде използвана тази информация в развитието на клиничното познание за аутистичното разстройство и за разработването на подкрепящи интервенции.

Ключови думи: аутизъм, аутистичен спектър, идентичност, лингвистичен анализ

- 1. Hancheva, C., Atanasova, A., Staykova, S. (2022). Self-designation and designation: how persons with autism name themselves and how they are described by their close ones. *Psychological Health*, 2 (8), ISSN: 2738-7550, p. 27-41.**

Abstract:

The problem of appropriate and sensitive language, when the talk is about vulnerable groups of people, is widely present in the public space and in scientific literature worldwide. A significant trend in the correct use of language in the field of autism is to place the person before the diagnosis (People-first language). At the same time, very often people associated with the autistic spectrum disorder (ASD) perceive autism (both as a word and condition) as an inseparable part of their individuality and prefer to use language that places the diagnosis as part of the identity (Identity-First Language). The article presents data from a qualitative prospective psychological study using the methodology of interpretive phenomenological analysis. Data are presented from four case analyses of individuals with ASD: three men and one woman, aged 18 to 43. Various aspects of the language used to describe and be described by the person with autism are analyzed. The results are discussed both from the point of view of the possibilities of enriching the understanding of the experiences of the autistic person and his relatives and in the perspective of how this information can be used in the development of clinical knowledge of the autistic disorder and for the development of supportive interventions.

Keywords: autism, autism spectrum, identity, linguistic analysis

- 2. Ханчева, К., Атанасова, А., Николова, В. (2022). Перипартум депресия по време на пандемия. Сравнителни данни за България от международно изследване, *Психично здраве*, бр. 1 (7), ISSN: 2738-7550, с. 46-56.**

Резюме:

Настоящото изследване е част от международна изследователска инициатива за изучаване на перинаталното психично здраве по време и след пандемията COVID-19. В световен план, COVID-19 е безпрецедентно преживяване в индивидуалния живот на всеки. Световната здравна организация (СЗО) изработи насоки за справяне с пандемията, както и за особени грижи към потенциално уязвими групи. Бременните жени и техните новородени са сред

най-уязвимите групи по време на пандемията по отношение на дългосрочните ефекти върху развитието и психичното здраве. Целта на изследването е да се оценят нивата на тревожност и перипартум депресия при български майки и бременни жени. В проспективно експлораторно проучване са участвали общо 327 жени– бременни (61,7%) и майки на бебета (<6м, 38,3%). Попълнена е анонимна онлайн анкета включваща скрининг за депресия (Единбургска скала за постнатална депресия (EPDS) и тревожност (генерализирано тревожно разстройство (GAD7)). Резултатите показват повишени нива на тревожностно-депресивна симптоматика. История на предишни разстройства на настроението (лекувани или не) е важен предиктор както на генерализирана тревожност, така и на депресия по време на бременността и след това. Дискусията подчертава необходимостта да се използват данните като отправна точка за влияние и създаване на здравни политики и практики, включващи грижа и за психично здраве на бремените и майките на бебета.

Ключови думи: перинатално психично здраве, COVID-19, тревожност, депресия, Българското изследване финансирано от ФНИ, КП-06-КОСТ/14, 16.12.2020

2.Hancheva, C., Atanasova, A., Nikolova, V. (2022). Peripartum depression and anxiety during Covid-19 pandemic. Comparative data for Bulgaria from international research study. Psychological Health, 1 (7), ISSN: 2738-7550, p. 46-56.

Abstract:

The present study is a part of international research on Peripartum Mental Health and the COVID-19 pandemic. The world pandemic situation of COVID-19 is an unprecedented experience in people's individual life-span. The WHO states that pregnant women and their newborns are among the most vulnerable groups during the pandemic in regard to long-term effects on development and mental health. The aim of the study is to assess the levels of anxiety and peripartum depression in Bulgarian women. In a prospective exploratory study a total of 327 Bulgarian women – pregnant (61.7%) and mothers of babies (<6m, 38.3%) took part in an anonymous online survey. Screening for depression (the Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS) and anxiety (Generalized Anxiety Disorder (GAD7) was performed. The results showed elevated levels of depressive and anxious thoughts and feelings. History of previous mood disorders (treated or not) was a significant predictor of both anxiety and depression. The discussion emphasizes the importance of using current findings as a point of reference to inform local policies and mental health practices and enhance the introduction of PPD screening and treatment.

Keywords: perinatal mental health, COVID-19, anxiety, depression

1. Атанасова, А., Ханчева, К., Стайкова, С. (2022). „Аз и другите“ – нов прочит на темата за взаимоотношенията при хора с разстройство от аутистичния спектър. Сборник с доклади на Юбилейна международна научна конференция „Психологията – традиция и съвременност“ по случай 50-годишнината от

създаването на специалност „Психология“ в СУ „Св. Климент Охридски“, 1-2 юни, ISBN 978-954-07-5611-0, с. 1031-1042.

Резюме:

Докладът представя експлораторно качествено изследване, фокусирано върху разбирането на младежи и възрастни с разстройство от аутистичния спектър (РАС) за отношенията между хората, общуването и приятелството. Проведени са полу-структурирани индивидуални видео интервюта с три типа участници – самия човек с РАС, близък (родител) и специалист в онлайн среда. Транскриптите на интервютата са анализирани по метода на интерпретативния феноменологичен анализ, прилагащ рефлексията на изследователите към съдържателния и отношенческия аспект на споделеното. Този метод се препоръчва като особено полезен при провеждане на проучвания на хора с РАС. Изведени са основни теми и подтеми, анализира се появата/ липсата и припокриването/разминаването на тези теми при тримата участници. При анализа е водеща съдържателната страна на отговорите, но се отчита и честотата на всяка тема и подтема. Особен интерес представляват спонтанно появилите се теми в отговорите на участниците, без те да са експлицитно формулирани и зададени от изследователите. Фокус на настоящия анализ е една такава основна тема, назована “Аз и другите”, включваща като подтеми: “Как другите присъстват в ума ми”, “Обратна връзка”, “Взаимно въздействие” и др. Изучаването на перспективата на хората с РАС и техните близки за това как те възприемат човешките отношения е важен принос към разширяването на клиничното разбиране за състоянието и би могло да се използва при планиране на психологически, образователни и др. интервенции, подкрепящи тяхното благополучие.

Ключови думи: разстройство от аутистичния спектър, интерпретативен феноменологичен анализ, социални отношения, общуване, приятелство, Аз и Другите

- 1. Atanasova, A., Hancheva, C., Staykova, S. (2022). „Me and Others“ – A new understanding of relationships of people with autism spectrum disorders. Collection of reports of International conference „Psychology – tradition and modernity“, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, 1-2 June, ISBN 978-954-07-5611-0, с. 1031-1042.**

Abstract:

The paper presents partial results of an exploratory qualitative study focused on the understanding of young people and adults with autism spectrum disorder (ASD) about human relationships, communication and friendship. Semi-structured individual video interviews were conducted with three types of participants - the person with ASD, a relative (parent) of the young person and a specialist engaged in supportive, counseling or rehabilitation work. The transcripts of the interviews were analyzed using the Interpretive Phenomenological Analysis, applying the researchers' reflection on the content and relational aspect of the texts. This method is recommended as particularly useful in studies of people with ASD. Theme clusters and sub-themes

are presented, the occurrence and absence, as well as connections across the emerging themes and patterns in the responses of the three participants were analyzed. The content of the answers is the focal point of the analysis, but the frequency of each cluster and sub-theme is also taken into account. Of particular interest are the emerging themes and topics that appear in the participants' answers, without them being explicitly formulated and asked by the researchers. The focus of this analysis is one such theme cluster: "Me and others", including subthemes: "How others are present in my mind", "Feedback", "Interaction" etc. Studying the perspective of people with ASD and their family members on how they perceive human relations is an important contribution expanding clinical understanding of the condition and could be used in planning psychological and educational interventions enhancing their well-being.

Keywords: autistic spectrum disorder, interpretative phenomenological analysis, social interactions, communication, friendship, Self and others

2. Ханчева, К., Атанасова, А., Николова, В. (2022). Как действията на българските институции за справяне с пандемията КОВИД-19 повлияха на психичното здраве на бременните и майките на малки бебета. Сборник с доклади на Юбилейна международна научна конференция „Психологията – традиция и съвременност“ по случай 50-годишнината от създаването на специалност „Психология“ в СУ „Св. Климент Охридски“, 1-2 юни, ISBN 978-954-07-5611-0, с. 343-352.

Резюме:

Психичното здраве по време на световна криза е проблем, привличащ все повече вниманието на специалисти и управляващи. Особено спешна е нуждата от своевременна диагностика и интервенции при уязвимите групи и: или през доказано сензитивни периоди от развитието. Настоящото изследване представя българските данни, които са част от голямо международно проспективно проучване върху влиянията на пандемията от ковид-19 върху перинаталното здраве на бременни жени и майки на бебета в 12 държави. Проследява се влиянието на противоепидемичните мерки върху функционирането на здравните институции, организациите, предлагащи услуги и грижи за бременни, както и неформалната мрежа за подкрепа. Жените са поканени да попълнят анонимно самооценъчен въпросник, включващ широк диапазон от скали за скрининг на тревожно-депресивна симптоматика, история на заболявания актуално използвани стратегии за справяне, получаваната социална подкрепа и оценка на промените в рутинното проследяване на бременността.

Ключови думи: перинатално психично здраве, ковид-19, български институции, бременност

- 2.Hancheva, C., Atanasova, A., Nikolova, V. (2022). On the impact of institutional response to Covid-19 Pandemic mental health of pregnant and postpartum women.

Collection of reports of International conference „Psychology – tradition and modernity“, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, 1-2 June, ISBN 978-954-07-5611-0, p. 343-352.

Abstract:

Mental health in times of global crisis is an issue increasingly attracting attention from professionals and governments. The need for timely diagnosis and interventions in vulnerable groups and/or during demonstrably sensitive periods of development is particularly urgent. This study presents Bulgarian data that are part of a large international prospective study on the impacts of the COVID-19 pandemic on the perinatal health of pregnant women and mothers of infants in 12 countries. It tracks the impact of anti-epidemic measures on the functioning of health care institutions, organizations providing services and care for pregnant women, informal support networks. Women are invited to complete an anonymous self-assessment questionnaire including a wide range of scales screening for anxiety-depressive symptomatology, medical history, current coping strategies used, social support received, and assessment of changes in routine pregnancy follow-up.

Keywords: perinatal mental health, COVID-19, Bulgarian institutions, pregnancy

- 3. Атанасова, А., Стайкова, С., Ханчева, К. (2021). Момчето, което не виждаше през стъкло. Българско списание по психология, бр. 3, Доклади от IX Международен конгрес по психология 2020, гр. София, ISSN 0861-7813, с. 17-26.**

Резюме:

Разстройството от аутистичния спектър (РАС) е навроразвитийно разстройство, чиито първи прояви се регистрират в ранна детска възраст и персистират през целия живот. Предизвикателствата за хората с РАС (както и за близките им) са разнообразни като съдържание и ниво на тежест и продължават в хода на жизнения цикъл. Затрудненията в психосоциалното функциониране са емблематични за разстройството, но остава недостатъчно изяснено как самите младежите възприемат и осмислят социалните си отношения. Настоящото емпирично изследване представлява опит за запълване на подобни пропуски в познанието за РАС и има за цел да изведе на преден план гледната точка на младежите, като се фокусира върху начина на възприемане и разбирането за приятелство, близост и отношения с хората. Данните получени при полуструктурирани интервюта с младеж, с родител (или основен грижещ се) и със специалист (работил дългосрочно с младежа) са записани и анализирани в съпоставителен и дълбочинен план по метода на интерпретативния феноменологичен анализ.

Настоящият доклад илюстрира модела на изследване и анализа на данни от три интервюта, като акцентира върху смисъла на социалния опит за самия младеж наред с погледа и интерпретациите на майката и концептуализацията на специалиста. Анализът прави

възможно достигането до нови нива на разбиране и осмисляне на онова, което „виждаме“ или „невиждаме“, когато гледаме през едно и също стъкло и поставя въпроса за преградите и ограниченията или „За кого какво е важно: стъклото, рамката или картината?“

Ключови думи: Разстройство от аутистичния спектър; вербална комуникация (способност за); социален опит; социална мотивация; приятелство; интерпретативен феноменологичен анализ.

3. Atanasova, A., Staykova, S., Hancheva, C. (2021). The boy who did not see through glass. Bulgarian Journal of Psychology, 3, Reports of the IXth International Congress of Psychology 2020, гр. Sofia, ISSN 0861-7813, p. 17-26.

Abstract:

Autistic Spectrum Disorder (ASD) is a neurodevelopmental disorder whose first manifestations are registered in early childhood and persist throughout life. The challenges for people with ASD (and for people close to them) are diverse in content and severity and continue throughout the life cycle. Difficulties in psychosocial functioning are emblematic of the disorder, but it remains unclear how young people themselves perceive and make sense of their social relationships. This empirical study is an attempt to fill a gap in the knowledge about social interactions from a first-hand experience. It aims to bring young people's perspectives to the forefront, focusing on how they perceive and understand friendship, intimacy, and relationships with people. The data obtained from semi-structured interviews with a young person, a parent (or a caregiver) and a specialist (in a long time therapeutic, rehabilitation or supportive role) were recorded and analyzed in a comparative and in-depth plan by the method of interpretive phenomenological analysis.

This report illustrates the model of research and analysis of data from three interviews, emphasizing the meaning of social experience for the young person himself, along with the view and interpretations of the mother and the conceptualization of the specialist. The analysis makes it possible to reach new levels of understanding and comprehension of what we "see" or "do not see" when we look through the same glass and raises the question of barriers and limitations or "For whom what is most important: the glass, the frame or the picture?"

Keywords: Autistic spectrum disorder; verbal communication abilities, social experience; social motivation; communication; friendship; interpretive phenomenological analysis.

1. Атанасова, А. (2017). Семейството на детето с аутизъм - фокус на терапевтичните интервенции. Публикуван научен доклад на VIII-я Национален конгрес по психология, 1-3 ноември, София, ISBN: 978-954-91472, с. 898-911.

Резюме:

Да имаш дете с аутизъм променя живота, ценностите и приоритетите (Myer et al., 2009). Много родители на деца с аутизъм описват живота си като живот в изолация, „живот в свой

собствен свят” – по същия начин, по който обичайно се описва детето с аутизъм – живеещо в собствен свят (Woodgate & Ateah, 2008). Майките на деца с разстройство от аутистичния спектър имат по-лошо психично и физическо здраве и качество на живот в сравнение с майките на деца с типично развитие (Allik et al., 2006; Myer et al., 2009). Нуждите на бащите не получават толкова внимание, но те са не по-малко важни в личната история на семействата.

Много от братята и сестрите на децата с аутизъм изпитват срам, неудобство (Orsmond & Seltzer, 2007), ревност, усещане за несправедливост, страх, тъга (Hutton & Caron, 2005). Разширеното семейство (баби и дядовци), близките и приятелите също са участници в живота на семейството на дете с аутизъм и повлияват неговите начини за справяне с предизвикателствата на живота.

В този контекст фокус на психологическите интервенции би трябвало да бъде цялото семейство, а не само детето с разстройство от аутистичния спектър. Част от професионалната психологическа помощ и подкрепа на семействата на деца с разстройство от аутистичния спектър могат да бъдат (Rogers & Vismara, 2008): създаване и работа по терапевтичен план, насочен към подобряване на различни сфери на функциониране на детето с аутизъм; наблюдаване и оценяване на прогреса на детето; подпомагане на родителите да управляват успешно поведението на детето вкъщи; грижа за благополучието на цялото семейство (включително братята и сестрите на детето с аутизъм); подкрепа за детето с аутизъм и семейството му във връзка с конкретни проблеми, свързани с настроението, поведението, съня и храненето. Отговорност на специалистите е да помогнат на родителите да разберат кои са най-надеждните начини да помогнат на децата си (Макинтайър и Депонио, 2015). И да не забравят никога, че „родителите са истинските герои в историята на аутизма” и от тях професионалистите могат да научат много (Frith, 2008).

1. Atanasova, A. (2017). The family of an autistic child as therapeutic interventions focus. Report on the VIIIth National Congress of Psychology, 1-3 November, Sofia, ISBN: 978-954-91472, p. 898-911.

Abstract:

Having an autistic child changes the life, values and priorities (Myer et al., 2009). Many parents of autistic children talk about themselves as ‘living in their own world’ – the same phrase we usually use when describing autistic children (Woodgate & Ateah, 2008). The mothers of autistic children have worse psychic and physical health and quality of life than typical children’s mothers (Allik et al., 2006; Myer et al., 2009). Fathers needs do not receive so much attention, but they are not less meaningful in family history.

Many siblings of autistic children feel shame, inconvenience (Orsmond & Seltzer, 2007), jealousy, injustice, fear, sadness (Hutton & Caron, 2005). Expanded family (including grandmothers and

grandfathers), friends and familiar people also participate in the family life of the autistic child and affect how the family deals with the challenges of life.

In this respect, focus of the therapeutic interventions should be not only the autistic child, but the whole family. Some kind of professional psychological help and support of autistic children's families could be (Rogers & Vismara, 2008): development and working on a therapeutic plan aimed to improve different aspects of the child functioning; observation and assessment of the child's progress; helping parents to manage effectively the child's behavior at home; care of the wellbeing of the whole family (including siblings of the autistic children); support of the autistic child and the whole family with different problems as mood variations, behavior, sleep and eating of the autistic child. Professional responsibility is to help parents to find the most reliable ways of helping their children (Macintyre and Deponio, 2015). And never forget that "parents are the true heroes of the history of autism" and professionals can learn so much of them (Frith, 2008).

2. Атанасова, А. (2015). Един различен поглед към аутизма. Българско списание по психология, бр. 1-4, ISSN: 0861-7813, с. 279-312.

Резюме:

Броят на децата, които получават диагноза разстройство от аутистичния спектър, расте в световен мащаб с всяка изминала година със скоростта на епидемия. В статията са представени актуалните промени в диагностичните критерии за аутизма и характеристика на състоянието. Темата за аутизма присъства все по-често и в публичното пространство – в телевизионни предавания, в рекламни материали и в киното. Направен е обзор на 21 американски, европейски и азиатски филма от 60-те години на миналия век до наши дни. Образът, който изгражда киното за човека с аутизъм, за неговите проблеми и трудности, за семейството му, е многолик и богат. Киното смело говори за актуални и значими теми, които са обект и на научен интерес и изследвания.

2. Atanasova, A. (2015). A different approach toward autism. Bulgarian Journal of Psychology, 1-4, ISSN: 0861-7813, p. 279-312.

Abstract:

The number of children who are diagnosed with an autistic spectrum disorder increases every year in epidemic speed. The paper presents the actual changes in autism diagnostic criteria and a characteristic of the state. The topic of autism invades our public life too – in the form of TV transmissions, advertising materials and cinema. A survey of 21 American, European and Asian films from the 60th years of the XX century till today is presented. Cinema builds up a many-sided and complex character of the autistic person, autistic difficulties and problems and autistic family. Cinema speaks openly about actual and essential problems which are a subject of scientific interest too.

1. **Атанасова, А. (2014). Продължителното кърмене в съвременното общество. Сборник научни доклади от VII-я Национален конгрес по психология, София, 31.X.-2.XI., Съставители: Джонев, С., Димитров, П., Матеева, Н., София: Процентски център ЛМ ЕООД, ISBN: 978-954-91472-9-2, с. 1271-1284.**

Резюме:

Докладът представя част от резултатите от проведено чрез полуструктурирано интервю изследване на 77 майки, кърмили децата си повече от година и половина. Продължителното кърмене (въпреки че отговаря на съвременните препоръки на СЗО) все още не е достатъчно разпространено в съвременното западно общество.

Нараства броят на доказателствата, подкрепящи ползата от кърменето и вредите от липсата на кърмене за майката и детето както за здравето им, така и за тяхното психическо благополучие. Продължителното кърмене обаче (след 1,6-2 годишна възраст на децата) все още е обект на ограничен брой изследвания. А. Синот (Sinnott, 2010)¹ „надниква в живота” на над 2000 кърмещи майки от общо 48 страни по света.

Нарваез и колеги (Narvaez et al., 2013)² разглеждат продължителното кърмене, съвместния сън и близката връзка между майката и детето като традиционна културна практика, която е оптимална за развитието и посрещането на емоционалните нужди на детето. Според същите автори традиционно изучаваните от психологията съвременни популации всъщност не са репрезентативни на човешката природа (тъй като западното общество не е репрезентативно на човешката популация). Разбирането на дългосрочните последици от продължителното кърмене и свързаните с него грижи за бебето и детето е въпрос на натрупване на изследователски данни от избрани групи, носители на този опит.

Наличните изследователски данни на този етап (вж Narvaez, D., T. Gleason, 2013)³ установяват взаимовръзки между положителните нагласи на родителите към кърменето, честия физически контакт с детето и успокояването му винаги, когато то има нужда от това, с позитивни ефекти върху социалното и моралното развитие на децата на 3-годишна възраст.

Настоящото изследване допринася за разбирането на опита на българските кърмещи майки, техните проблеми, трудности и положителни преживявания, свързани с отглеждането на кърмените им деца. Разглеждат се теми, свързани с предимствата и трудностите на продължителното кърмене (както се разбират от кърмещите майки); съвместния сън.

¹ Sinnott, A. (2010). Breastfeeding Older Children. London: Free Association Books.

² Narvaez, D., J. Panksepp, A. Schore, T. Gleason (2013). The Future of Human Nature: Implications for Research, Policy, and Ethics. In: Evolution, Early Experience and Human Development. From Research to Practice and Policy. (Eds.& D. Narvaez, J. Panksepp, A. Schore, R. Gleason).NY: Oxford University Press, 455-468.

³ Narvaez, D., T. Gleason (2013). Developmental Optimization. In: Evolution, Early Experience and Human Development. From Research to Practice and Policy. (Eds.& D. Narvaez, J. Panksepp, A. Schore, R. Gleason).NY: Oxford University Press, 307-325.

- 1. Atanasova, A. (2014). Prolonged Breastfeeding in Contemporary Society. Reports of the VII-th National Congress of Psychology, Sofia, 31.X.-2.XI., Jonev, S., Dimitrov, P., Mateeva, N., Sofia LM EOOD, ISBN: 978-954-91472-9-2, p. 1271-1284.**

Abstract:

The report presents the results from a study of 77 mothers, who breastfed their children for over a year and a half. The study was conducted through semi-structured interview. Prolonged breastfeeding (although meeting the current WHO recommendations) is not spread largely enough in modern Western society yet.

There is increasing evidence supporting the benefits of breastfeeding and the risks of lack of breastfeeding for the health and well-being of both mother and child. Prolonged breastfeeding (after 1.6 to 2 years of age of children) though, is still the subject of a limited number of studies. A. Sinnot (2010) "peeps in life" of over 2,000 breastfeeding mothers from 48 countries.

Narvaez et al. (2013) consider prolonged breastfeeding, co-sleeping and close relationship between a mother and a child as a traditional cultural practice, which is optimal for the development and meets the emotional needs of the child. According to the same authors the modern populations, traditionally studied by psychology are not really representative of human nature (as the Western society is not representative of the human population). Understanding the long-term consequences of prolonged breastfeeding and the care of the baby and the child related to it is a matter of accumulating research data from selected groups who carry this experience.

Available research data at this stage (see Narvaez, D., T. Gleason, 2013) have established positive correlations between attitudes of parents towards breastfeeding, frequent physical contact with children and soothing them whenever they need it, with positive effects on social and moral development of children of age 3 years.

This study contributes to the understanding of the experience of the Bulgarian breastfeeding mothers, their problems, difficulties and positive experience associated with raising of breastfed children. It examines topics related to the benefits and difficulties of prolonged breastfeeding (as understood by breastfeeding mothers) and co-sleeping.

- 2. Atanasova, A., V. Terzieva, A. Trosheva, P. Kademova-Katzarova, R. Andreev (2012). Computer-based support for basic education in reading, International Conference Education, Research & Development, 07.09.–11.09.2012, Journal of International Scientific Publications: Educational Alternatives, Vol. 10, part 1, ISSN 1313-2571, pp. 133-143.**

Abstract:

In the information age, the traditional teaching methods (classroom, mainly auditory-oriented) are not sufficiently effective and the acquired results are not satisfactory. Teachers need modern technical means to compose, present and validate the lessons. Computers enable teaching by

involving several senses simultaneously (multi-sensory approach), thus the students' attention and motivation are positively influenced and allow customization of teaching, depending on the preferences of the child's entry to new knowledge. Information technologies provide the means for multimodal presentation of the subject matter, which allows the teaching to be adapted to the individual characteristics of each student. Hence a personalized approach to children with special educational needs such as dyslexia, dyscalculia and etc. is realized. This study shows computer-based tools and resources which support teachers in creating and presenting learning materials in education. It proposes templates of learning units that correspond to different didactic goals at the initial stage of primary education.

Keywords: special educational needs, dyslexia, computer-based resources

2. Атанасова, А., В. Терзиева, А. Трошева, П. Кадемова-Каджарова, Р. Андреев, R. Andreev (2012). Компютърно базирана подкрепа за базисно обучение по четене, Международна конференция по обучение, изследвания и развитие, 07.09.–11.09.2012, Списание по международни научни публикации: Образователни алтернативи, бр. 10, част 1, ISSN 1313-2571, с. 133-143.

Резюме:

В този информационен век традиционните обучителни методи (които се провеждат в класна стая, ориентирани предимно към слухово предаване и възприемане на информация) не са достатъчно ефективни и постигнатите резултати не са удовлетворяващи. Учителите днес се нуждаят от технически средства, за да създадат, презентират и валидизират уроците. Компютрите позволяват да се преподава чрез включването на няколко сетива едновременно (мултисензорен подход), като по този начин вниманието и мотивацията на учениците се повлияват положително и обучението става по-достъпно за тях, съобразено с предпочитанията от ученика канал за преработка на информацията и получаването на нови знания. Информационните технологии позволяват обучението да бъде адаптирано към индивидуалните характеристики на всеки ученик. По този начин може да се реализира и персонализиран подход към децата със специални образователни потребности като дислексия, дискалкулния и др. Това изследване показва компютърно-базиран инструмент и ресурси в помощ на учителите при създаването на учебни материали. Предлагат се примери на учебни единици, които кореспондират с дидактични цели, характерни за началните етапи на образованието.

Ключови думи: специални образователни потребности, дислексия, компютърно-базирани ресурси

1. Атанасова, А. (2011). Нагласи и вярвания на майките за кърменето. Доклад за VI Конгрес по психология, София, 18-20.XI., Българско списание по психология, 3-4, ISSN: 0861-7813, с. 778-785.89.

Резюме:

Съвременните мултидисциплинарни изследвания в областта на кърменето утвърждават неговите ползи за здравето и емоционалното функциониране на детето и майката. Национално репрезентативно изследване в България регистрира кратката продължителност на кърменето и неумението да се поддържа лактацията. Немението за поддържане на лактацията вероятно е свързано с наличието на погрешни вярвания и негативна нагласа към кърменето. Полезен модел за разбиране на начина, по който нагласите и вярванията на майките и нормативните за обществото перцепции влияят върху поведението на кърмене, е Теорията за разумните действия (Theory of Reasoned Action), предложена от Айзен (Ajzen) и Фишбайн (Fishbein). Представеното тук изследване проверява какви са типичните нагласи и вярвания на майките за кърменето и тяхната връзка с продължителност на кърменето. Установява се отрицателна зависимост между погрешни вярвания и негативна нагласа и продължителността на кърмене и положителна такава – между наличието на адекватна и достоверна информация и продължителността на кърмене. Съществуват различия в нагласите на майките, които кърмят кратко (до 6 месеца) и по-дълго (над 6 месеца). Възприеманите ограничения, свързани с кърменето, са най-мощния предиктор на продължителността на кърмене. На базата на нагласите на майките може да се прогнозира успешно продължителността на кърмене.

- 1. Atanasova, A. (2011). Attitudes and Beliefs of Mothers about Breastfeeding. Report on the VIth Congress of Psychology, Sofia, 18-20.XI., Bulgarian Journal of Psychology, 3-4, ISSN: 0861-7813, p. 778-785.89.**

Abstract:

Contemporary multidisciplinary researches in breastfeeding approve its benefits to the child's and mother's health and emotional functioning. National representative research in Bulgaria records short breastfeeding duration and mothers' inability to sustain lactation. This inability could be explained by disbelief and negative attitudes toward breastfeeding. The theory of Reasoned Action (Ajzen and Fishbein) is a useful model for explaining how attitudes and beliefs of mothers and normative public perceptions influence breastfeeding behavior. The study explores which are typical mothers' attitudes and beliefs about breastfeeding and their connection with breastfeeding duration. There is a negative correlation between disbelief and negative attitudes and breastfeeding duration on the one hand and a positive relationship between the availability of adequate and plausible information and the duration of breastfeeding on the other hand. There are differences in the attitudes of mothers, breastfeeding shorter than 6 months, and those breastfeeding longer. The perceived restrictions as regards breastfeeding are the strongest predictor of nursing duration. Based on mothers' beliefs, breastfeeding duration could be successfully predicted.

Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове

- 2. Вълкова, Г., Атанасова, А., Михайлова, Е., Стайкова, С. (2019). Отчуждението на детето от неотглеждания го родител – понятие, специфики и конструктивни подходи за преодоляването му, Адвокатски преглед, 10, ISSN: 1133-7204, с. 3-65.**

Резюме:

Родителското отчуждение е сложен психологически конструкт – който отразява реално страдание на голям брой деца и техните родители, породено от нарушени взаимоотношения в контекста на промяна на семейната конфигурация, обичайно при развод или раздяла. Еднозначно разбиране и описание на това явление обаче не съществува сред научните среди и в съдебната практика. Статията проблематизира този въпрос, като представя дискуссионни въпроси в областта и историята на появата на терминологията, както и нейни различни интерпретации. Разглеждат се психологични, психиатрични и юридически аспекти на проблема. Описани са фактори, участващи във формирането на отношения на отчуждаване и отхвърляне, както и възможни практики за интервенции и преодоляване на състоянието.

- 2. Valkova, G., Atanasova, A., Mihaylova, E., Staykova, S. (2019). Child Alienation from a parent – concept, specifics and constructive approaches towards approaching it, Lawyer’s Review, 10, ISSN: 1133-7204, p. 3-65.**

Abstract:

Parental alienation is a complex psychological construct, which reflects the real suffering of many children and their parents caused by disrupted relationships in the context of change in the family configuration typically following a divorce or a separation. A definitive understanding and description of this phenomenon, however, does not exist in the scientific field and legal practice. The article problematizes the subject by presenting discussion questions regarding the history of the emergence of the terminology and its different interpretations. It discusses the issue’s psychological, psychiatric, and legal aspects. It describes the factors involved in the formation of the alienation and rejection relations, as well as the possible practices for intervention and overcoming of the condition.

- 1. Атанасова, А. (2017). Интервюто като метод за оценка на разстройства от аутистичния спектър. Годишник на Софийски университет, ФФ, кн. Психология, том 107, ISSN: 0204-9945, с. 24-54.**

Резюме:

Студията разглежда спецификите на интервюто като метод в областта на диагностицирането на разстройствата от аутистичния спектър. Дискутират се особеностите на интервюто, които имат отношение към неговата валидност, предимства и недостатъци като метод за психологическа оценка. Разглеждат се особеностите при интервюирането на

родители на дете с аутизъм, но също така и интервюирането на тийнейджър или възрастен с разстройство от аутистичния спектър. Дават се насоки за формулиране на подходящи въпроси, изследващи специфични теми. Описват се тематичните области, които са значими при това специфично приложение на интервюто.

Ключови думи: Разстройство от аутистичния спектър, интервю

- 1. Atanasova, A. (2017). Interview as an assessment method of Autistic Spectrum Disorders. Annual of Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of Philosophy, Psychology, vol. 107, ISSN: 0204-9945, p. 24-54.**

Abstract:

The paper presents the specifics of the psychological interview as an assessment method for autism spectrum disorders. The strengths and weaknesses, and validity issues of interviewing are discussed. The specifics of interviewing the parents of autistic children are presented, but also the specifics of interviewing autistic teenagers and adults. Directions of formulating appropriate questions to explore specific themes are also given. The important topics which should be discussed in this specific form of application of interviewing are presented.

Keywords: Autistic spectrum disorder, interview

- 2. Атанасова, А. (2016). Психологическа оценка на разстройство от аутистичния спектър. Годишник на Софийски университет, ФФ, кн. Психология, том 106, ISSN: 0204-9945, с. 5-36.**

Резюме:

Студията разглежда спецификите на психологическата оценка на разстройствата от аутистичния спектър. Скрининг, диагностика, психологическа оценка, обвързана с терапевтичния план, проследяване на случая са основните функции на оценката. Обсъдени са варианти на заявител на психологическата оценка; критерии за подбор на оценъчни методи и инструменти. Представени са специфични етични въпроси, актуални в практиката в областта. Коментират се препоръки и стандарти за представяне на обратна връзка от проведената психологическа оценка. Изложението е подкрепено с множество практически примери.

Ключови думи: Разстройство от аутистичния спектър, психологическа оценка, етични проблеми, диагностичен процес, терапевтичен план

- 2. Atanasova, A. (2016). Psychological Assessment of Autistic Spectrum Disorder. Annual of Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of Philosophy, Psychology, vol. 106, ISSN: 0204-9945, p. 5-36.**

Abstract:

The paper examines the specifics of the psychological assessment of autistic spectrum disorders. Screening, diagnostic process, psychological assessment related to the therapeutic plan, and re-assessment are the main functions of the evaluation. The paper provides a short discussion of the different variants of requesters of psychological assessment and selection criteria of methods and tools of the assessment. In addition, the paper represents specific ethical questions of a present interest in the area, recommendations, and standards of providing feedback on the psychological evaluation. The argument is supported by multiple practical examples.

Keywords: Autistic spectrum disorder, psychological assessment, ethics, diagnostic process, therapeutic plan

- 1. Атанасова, А. (2011). Кърменето и отбиването – изследвания, нагласи и практики. Годишник на СУ “Св. Кл. Охридски”, ФФ, кн. - Психология, Том 103, София, ISSN: 0204-99-45, с. 65-101.**

Резюме:

През последните няколко години изследователският интерес към кърменето отново се появява. Изключителното кърмене се препоръчва поне до 6 мес. възраст на детето, като то продължава заедно с подходящо допълнително хранене най-малко до една или две годишна възраст на детето или дори повече. Този текст дискутира добре установени и противоречиви аспекти в научните изследвания относно кърменето; бариерите пред кърменето; различни практики на кърмене и отбиване.

Емпиричното изследване изучава кои са типичните източници на информация за майките, които кърмят повече или по-малко от 6 месеца. Майките, които кърмят по-кратко или по-дълго от 6 месеца, обикновено използват различни информационни източници. Изследването също така изучава различните причини за отбиване и практиките на отбиване в двете групи майки (които кърмят по-кратко и по-дълго от 6 месеца). Най-честата причина за отбиване е „недостатъчно мляко“. Неспособността да се поддържа лактация в наше време е широко разпространен проблем. Основните причини, които могат да бъдат посочени за това, са: загубата на положителен опит, който да се предава през поколенията; широко разпространената култура в днешно време на хранене с бутилка; неконсистентната информация относно съвременните данни за кърменето.

- 1. Atanasova, A. (2011). Breastfeeding and weaning – researches, attitudes, and practice. Annual of Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of Philosophy, Psychology, vol. 103, Sofia, ISSN: 0204-99-45, p. 65-101.**

Abstract:

During the last few years, the multidisciplinary interest in breastfeeding has been restored. Exclusive breastfeeding is recommended up to 6 months of age, with continued breastfeeding along with appropriate complementary food up to at least one or even two years of age or beyond.

The paper discusses well-established and inconsistent aspects of scientific research on breastfeeding; barriers to breastfeeding; different breastfeeding and weaning practices.

The empirical study explores the typical information sources for mothers who breastfeed for less or more than 6 months. Mothers, breastfeeding shorter and longer than 6 months, typically use different information sources. The study also explores different reasons for weaning and weaning practices in the two groups of mothers (who breastfeed for less or more than 6 months). The most frequent reason to wean is “insufficient breast milk”. The inability to maintain lactation is a widespread problem nowadays. The main reasons we could find are: the loss of positive experiences about breastfeeding passed down generations; the widespread “bottle feeding culture”; the inconsistent information about contemporary scientific data about breastfeeding.

- 2. Атанасова, А. (2010). Терапевтични цели при нарушения от аутистичния спектър. Годишник на СУ “Св. Кл. Охридски”, ФФ, кн. – Психология, Том 101, ISSN: 0204-9945, с. 105-129.**

Резюме:

Разстройството от аутистичния спектър е състояние, което продължава през целия живот. Хората с аутизъм имат различни потребности във всяка възраст. Специалистите би трябвало да индивидуализират терапевтичните планове с тях спрямо техните специфични характеристики, поведение, потребности и възраст. Когнитивните способности, социалните, езикови и комуникативни нарушения също би трябвало да бъдат съобразени. Предложени са примери за терапевтични планове за хора с аутизъм на различна възраст.

- 2. Atanasova, A. (2010). Therapeutic goals in Autism Spectrum Disorders. Annual of Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of Philosophy, Psychology, vol. 101, ISSN: 0204-9945, p. 105-129.**

Abstract:

Autistic spectrum disorder is a lifelong disorder. Autistic people have different needs at any age. Specialists should individualize therapeutic plans according to the special characteristics, behavior, needs, and age of the person with autism. Cognitive abilities, social, language, and communicative impairments should also be considered. They are given examples of therapeutic plans for people with autism at different ages.

Публикувана глава от колективна монография

- 1. Atanasova, A., Yosifova, A. (2019). Addressing Special Educational Needs in Classroom with Cyber-Physical Systems. In: M. Dimitrova & H. Wagatsuma (Eds.) Cyber-Physical Systems for Social Applications, Pennsylvania, USA ISBN13: 9781522578796 DOI: 10.4018/978-1-5225-7879-6, pp. 22-43.**

Abstract:

The focus of the current chapter is on humanoid robots as part of inclusive education. The investigation of the perception of and attitude of children and teachers to the application of cyber-physical systems in education is essential. The data of a survey of the perception and attitude to the application of cyber-physical systems in the education of teachers and students from several Bulgarian schools are currently being examined. The attitude of teachers in the current study toward robots is positive. The attitude of students is rather neutral, and the difference between the two populations is statistically significant. Both teachers and students think of robots as a humanoid, capable of expressing emotions. There is no difference between the attitudes towards the role and appearance of the robot of boys and girls. However, older children demonstrate a more negative attitude than younger children.

- 1. Атанасова, А., Йосифова, А. (2019). Адресиране на потребностите на децата със специални образователни затруднения чрез използването на киберфизични системи. В: М. Димитрова и Х. Вагацума (Ред.) Кибер-физични системи за социално приложение, Пенсилвания, САЩ, ISBN13: 9781522578796 DOI: 10.4018/978-1-5225-7879-6, с. 22-43.**

Резюме:

Фокус на тази глава са хуманоидните роботи като част от приобщаващото образование. Изследването е насочено към изучаване на перцепциите и нагласите на децата и учителите относно приложението на киберфизичните системи в образованието. Изследват се перцепциите и нагласите на учители и ученици от български училища спрямо приложението на киберфизичните системи в образованието. Нагласите на учителите в настоящото изследване към роботите е положително. Нагласите на учениците е по-скоро неутрално, като разликите между двете популации е статистически значима. И двете групи – учители и ученици – мислят за роботите като за хуманоиди, които могат да изразяват емоции. Няма разлики между нагласите спрямо ролята на роботите по пол. Такива разлики обаче са налице по възраст – по-големите деца имат по-негативни нагласи в сравнение с по-малките.

- 2. Atanasova, A. (2016). Attitudes and Beliefs of Mothers towards Breastfeeding and Weaning. In: Psychological Problems of Development, P. Kalchev (ed.). Sofia: St. Kliment Ohridski University Press, ISBN: 978-954-07-4080-5, pp. 7-42.**

Abstract:

The article presents an empirical study of the attitudes and beliefs of Bulgarian mothers toward breastfeeding. A brief 20-item scale has been created that predicts the duration of breastfeeding. Correlations between the attitudes of mothers and other factors such as duration of breastfeeding,

sources of information about breastfeeding, and others, are reported. Mothers who use lactation consultants, Internet forums, and online publications as the main source of information about breastfeeding, have breastfed longer (over 6 months) and have more reliable beliefs about breastfeeding. Mothers who have health professionals or friends as key informants on the subject, have more used health professionals or friends as key informants on the subject, have more unreliable and false beliefs about breastfeeding, and have breastfed shorter (under 6 months). Most of the mothers who have breastfed for more than 6 months perceive breastfeeding as a natural process that is not limited to feeding but is mainly a way of communicating with the child. The most common reason for weaning is the subjective feeling of mothers of lack of milk. The later weaning occurs (after 6 and after 12 months of age), the greater the percentage of mothers who have described this process as easy and trouble-free.

2.Атанасова, А. (2016). Нагласи и вярвания на майките към кърменето и отбиването. В: Психологични проблеми на развитието, П. Калчев (ред.). София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, ISBN: 978-954-07-4080-5, с. 7-42.

Резюме:

Този текст представя емпирично изследване на нагласите и вярванията на български майки към кърменето. Създадена е кратка 20-айтемна скала, която прогнозира продължителността на кърменето. Докладват се корелациите между нагласите на майките и други фактори като продължителност на кърменето, източници на информацията относно кърменето и други. Майките, които използват консултанти по лактация, интернет форуми и онлайн публикации като основен източник на информация за кърменето, кърмят по-дълго (над 6 месеца) и имат по-надеждни вярвания относно кърменето. Майките, които използват здравни специалисти или приятели като ключови информанти за кърменето, имат по-ненадеждни и погрешни вярвания относно кърменето и кърмят по-кратко (под 6 месеца). Повечето майки, които кърмят повече от 6 месеца, възприемат кърменето като естествен процес, което не се ограничава само до хранене, а и до начин на комуникация с детето. Най-обща причина за отбиването в по-ранна възраст е субективното чувство на майките за липсата на кърма. Колкото по-късно се случва отбиването (след 6 или след 12 месечна възраст), толкова по-висок е процента на майките, които описват този процес като лесен и безпроблемен.